

Als de realiteit faalt, wordt de mythe sterker. Hoe het Russische leger de oorlog heiligt

Achtergrondartikel uit het ND, door [Herman Veenhof](#), maandag 15 mei 2023

Kerk en staat zijn twee handen op één buik in Rusland, schrijft Galeotti in het net verschenen *Poetins oorlogen*. Met religieuze symboliek en historische mythevorming moet het totale falen in Oekraïne van het Kremlin en het Russische leger worden verhuld.

Acht presidenten van ex-sovjetstaten leggen een bloem op 9 mei. Poetin houdt het midden.beeld epa Sputnik / Alexey Maishey

MOSKOU

Poetin doet precies het omgekeerde van wat hij zou moeten doen, stelt de 58-jarige Britse historicus Mark Galeotti. Hij laat de generaals niet hun werk doen, maar zit hun tot in de details in de weg. Hij is [moeizaam](#) en laat in zijn beslissingen. Hij krijgt geen tegenspraak en hij geloofde van meet af aan in een snelle capitulatie van Oekraïne.

Galeotti [verbaasde](#) het niet, de schrale 9 mei-parade. Als expert wat betreft militair Rusland, kent hij alle zwakke plekken van het leger. Galeotti publiceerde onlangs *Poetins oorlogen. Van Tsjetsjenië tot Oekraïne*. Het boek toont aan hoezeer de oorlog in Oekraïne [haaks](#) staat op elke militaire logica. 'Het valt niet te overschatten hoe verwoestend het effect is geweest. Je kunt zeggen dat twintig jaar zeer kostbare militaire hervorming in twintig dagen werd verspild', concludeert hij.

tekst loopt door onder de advertentie

kop noch staart

De invasie vanaf 24 februari 2022 kende volgens Galeotti geen goede voorbereiding, geen aanvalsen exitplan, geen logistiek aan de kop (een overrompelende verrassingsaanval) of de staart

(bevoorrading), geen centraal commando, geen beslismomenten en geen uitbuiting van numeriek overwicht: massale luchtaanvallen ontbraken en massaal doorstoten op een smal front eveneens.

De persoon van de president in Rusland stond centraal in deze keten van mislukkingen, vindt Galeotti. Vladimir Poetin krijgt drie briefingen bij zijn ontbijt, maar neemt alleen de veiligheidsdiensten serieus. Hij is bij uitstek een niet-militair, zonder praktische ervaring in de krijgsmacht. Het isolement waarin hij al zat - door corona en een reeks veiligheidssluitingen - is versterkt doordat zelfs die beperkte bubbel nog is gekrompen. Poetin drijft momenteel op nog maar op de informatie van drie personen: Nikolaj Patroesjev, oud-KGB-chef, nu secretaris van de Veiligheidsraad, Valery Gerasimov, stafchef van het Russische leger en [sinds januari](#) bevelhebber van de Speciale Militaire Operatie in Oekraïne, en Sergej Sjojgoe, minister van Defensie.

Maar juist als Rusland faalt in zijn militaire prestaties, wordt in Moskou de symboliek van religie en historische mythe in het leven geroepen, zo laat Galeotti zien. Hij trekt in zijn boek de lijn door die hij in een eerder gesprek met het ND al [schetste](#).

tsarenpoort

Al bij het aantreden van oorlogspresident Poetin ging de hervorming van het Russische leger van meet af aan gepaard met herkerstening. Admiraal Fjodor Oesjakov (1745-1817) werd in 2001 heilig verklaard door de Russisch-Orthodoxe Kerk en uitgeroepen tot patroonheilige van de marine.

Galeotti: 'Kerk en staat zijn twee handen op één buik in Rusland. Patriarch Kirill en de rest van de hoogste hiërarchie steunen deze alliantie oprecht of accepteren die als politiek onvermijdelijk. Priesters zegenen tanks en raketten en onderzeeboten van de Borei-klasse hebben naast raketten ook een kleine kapel aan boord.'

Mark Galeotti - beeld MG

In 2008 kreeg het Russische leger geestelijken, orthodoxe priesters, imams en enkele rabbijnen. In 2014 vocht er in de Donbas al een kleine pro-Russische milite met de naam 'Russisch-Orthodox Leger' (grotendeels bemand met Oekraïense Kozakken). En in 2015, toen de Russische minister van Defensie Sergej Sjojgoe op Overwinningdag 9 mei naar het Rode Plein werd gereden, 'stopte zijn auto onder de Spasskaya (Verlossers-)Toren en sloeg hij bewust een kruis.'

Heilige Oorlog

Ook nu rukt de kerk op als het slagveld bloedig wordt. In 2020 kwam er een militaire kathedraal buiten Moskou. Daarin werden Stalin, legercommandanten en bijna Poetin zelf als iconen afgebeeld. In de media is de 'speciale militaire operatie' een Heilige Oorlog geworden. Ook het verhaal, het narratief achter de invasie kreeg steeds meer religieuze trekken. Eerst ging het om nazi's in Oekraïne, toen om de NAVO-agressie, daarna om het seculiere, totalitair-liberale Westen en vanaf de 'annexatie'-rede op 30 september om 'satanisten'.

Patriarch Kirill legde een parallel traject af. Ook hij spreekt nu uitsluitend in apocalyptische termen van een oorlog tegen satan, Lucifer, Jibril, waarin de soldaten hun zielen kunnen schoonwassen van de zonde door te sneuvelen voor moederkerk en vaderland.

‘wanhoopsgeloof’

Andrej Soldatov, een Russische onderzoeksjournalist en expert op het gebied van Russische veiligheidsdiensten, beschreef voor het Center for European Policy Analysis (CEPA) hoe na de opgave van de Oekraïense stad Cherson, op 11 november vorig jaar, de FSB door angst en wanhoop werd bevangen en zelfs in hun rapportages apocalyptische taal gingen gebruiken. ‘Ik geloofde mijn oren en ogen niet, niemand van deze veiligheidsmensen had ooit iets in die richting gedaan.’

De Russische, Kremlingetrouwe boulevardkrant *Komsomolskaya Pravda* kwam niet lang geleden met het [verhaal](#) dat er ‘orthodoxe bataljons’ in de Donbas vechten die, nadat ze een heilige als naamgever hadden aangenomen, opeens veel minder verliezen leden.

De meest zichtbare link tussen de FSB en de Russisch-Orthodoxe Kerk heet Andrej Tkatsjev. Hij is een 53-jarige aartspriester die werd geboren in de Oekraïense stad Lviv, maar dat volk haat. Vanaf 2014 geeft hij daar licht aan. De geestelijke heeft veel podium op de kerkzender Spas en een YouTube-kanaal met ruim anderhalf miljoen volgers. Hij schrijft ook ethische boeken als ‘De weg naar de hemel’ en ‘Het leven in de kerk’. Tkatsjev is voor nette oorlogvoering: ‘Het is beter gebouwen en materieel te [vernietigen](#) dan onsterfelijke zielen.’

oneetbare rantsoenen

De regering van Poetin kende twee helften, stelt Galeotti. In het eerste decennium werd het leger heropgebouwd met forse budgetten; het werd kleiner en slanker maar beter. Divisies van tienduizend werden mobiele brigades van zesduizend man, luchtmacht en speciale troepen veel professioneler, de artillerie versterkt.

De marine en de landmacht bleven achter; ook corruptie en gebrek aan motivatie bleven. Dat werd gemaskeerd: de Tweede Tsjetsjeense Oorlog in 2009 werd gewonnen dankzij het wrede marionettenregime van Ramzan Kadyrov. Beperkte operaties in Georgië (2008), waar een zwak leger was en de Krim (2014), waar veel Oekraïense troepen overliepen en de Russische bevolking dominant is, bleken succesvol.

Maar daarna ging het mis. De strijd in de Donbas werd een bevroren loopgravenoorlog en de invasie van Oekraïne toonde alle gebreken in ook het hervormde Russische leger aan: winterbanden bleken verramsjt voor Chinese troep, stokoude granaten explodeerden te vroeg of niet, veldrantsoenen bleken ver over de houdbaarheidsdatum ook voor uitgehongerd kanonnenvoer oneetbaar. En dus verdwijnt het droombeeld van een ‘Euraziatisch Sparta’ voor Poetins eigen ogen, ‘geplet tussen het aambeeld van Oekraïens verzet en de hamer van zijn eigen overmoed.’